

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evsebivs || De Euangelica pr[a]eparatione

Eusebius <Caesariensis>

[Augsburg], 1522

VD16 E 4299

Refutatio eo[rum] quæ obijciebantur. Cap. iij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34477

patrijs ac proprijs ritibus extrudere conemur. Nam si christum diuini oraculis uenturum ante multa saecula scriptum est, si Iudaeorum prophetae aduentum ipsius praedixerunt, qui & saluatorem & regem Iudaeorum non gentium ipsum futurum praedicarunt, si tandem aliqua quaedam meliora diuini oraculi scriptura praenunciat, ea quoque Iudaeis non gentibus scripta fuisse. Itaque non recte nos facere qui haec obaudiamus, & quod turpius est, quae Iudaeis propter errores suos incommoda uentura scribuntur, ea iam ipsis accidisse asseramus. Re-promissiones autem bonorum in nos ipsos transferamus, quodque mente capti hominis est praedictam felicitatem conseruantibus legem nobis ipsis attribuimus, & datas ab ipsa lege ceremonias improbamus.

Refutatio eorum quae obieiebantur. CAP. III.

His caeterisque huiusmodi cum aduersus nos utantur, age iam deum omnium per Saluatorem nostrum uerbum ipsius quasi per pontificem inuocantes, primum in nos argumentum suum refutando, calumniatores ipsos esse ostendamus, qui nihil nos comprobare posse, sed expertes rationis fide persuasos asserant, idque tam ex his probationibus, quibus utimur, cum ad religionem nostram gentiles concurrunt, redarguemus, quam ex his, quas uel scribendo/uel uiua uoce proferendo, & aut priuatim aut publice disputando aduersarijs opponimus, ac multo magis per hos quoque libros, qui hoc totum euangelicae ueritatis negocium continent. gratiam enim dei ac coelestia beneficia per dominum nostrum Iesum Christum filium dei Saluatorem nostrum nobis esse collata pluribus ac perspicuis argumentis hic tractatus probaturum se pollicetur. Nam cum patrum nostrorum memoria nonnulli aduersus gentiles opposcentes ac eis respondentes, alij diuinas scripturas exponentes, alij ueritatis dogmata subtilius comprobantes, multa reliquerunt, iure nobis hic motus, cui libenter insudamus adinuentus est, quamuis primus omnium sacer ille Apostolus Paulus probabilitatem omnem cauillatoriam longe abiciens/ac certas asserens probationes, ait. Sermo ac praedicatio nostra, non est in persuasibilibus humanae sapientiae uerbis, sed in ostensione spiritus & uirtutis. Et rursus, Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam autem non huius saeculi neque principum, qui destruuntur, sed loquimur sapientiam

LIBER PRIMVS.

sapientia in mysterio absconditam, Preterea sufficientia nostra (inquit) ex deo, qui nos & idoneos fecit ministros noui testamēti. Nō iniuria ergo omnibus nobis præceptū est, promptos esse ad respondendum cuiusq; rationem a nobis de spe nostra querenti. Certum est igitur, Saluatorem nostrum prædixisse doctrinam suā, in testimonium omnium gentium, per uniuersum terrarum orbem prædicatum iri, & ecclesiam que postea uirtute sua constituta est, inuictam atq; inexpugnabilem fore, nec unquam futurum, ut a morte superaretur, sed firmam fore semper atq; immobilem tanquam in lapide stabilitam atq; fundatam, cuius diuinationis effectus, omnem impudentissimam linguam uana cōtradicientem profecto arcere potest. Quis enim non fatebitur cum sic aperte rerum euētus diuinationi congruat, dei uirtutem non naturam humanam illam fuisse, que & futura hæc præuiderat, & re ipsa perfecit, quæ uerbis prædixerat? Iam enim sui euangelij fama totum ab ortu ad occasum orbem impleuit, omnesq; gentes adiit, crescitq; indies prædicatio sua. Ecclesia etiam hoc nomine ab ipso donata, radices agit, ac usq; ad astra sanctorum uirorum orationibus glorificata, luce ac fulgore orthodoxæ fidei splendet, neq; hostibus terga dat, neq; ipsis ianuis mortis cedit, propter pauca uerba quæ ille protulit. Super lapidem edificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduersus ipsam. Sunt autē alia quoq; multa a Saluatore nostro prædicta, quæ in suo a nobis collecta loco, & rerum euentibus accommodata, ueram de ipso nostram ostendunt opinionem ac fidem. Sed ad hæc omnia nō sunt contemnenda ad catholicam ueritatem comprobendam, Hæbraicæ scripturæ testimonia, quibus ante mille annos iudæorū propheta, indoctorum hominum piscationem uniuersæ uitæ hominū affuturam prædicātes, appellationem christi nomine ipso expresse runt, & aduentum eius in carne, modum etiam ipsum, quo doctrina eius ad omnes gentes perueniret prædixerunt, nec factuerunt futuram iudæorum infidelitatē, & quicquid aduersus ipsum facturi, & quas pœnas paulo post essent daturi, quod uis eorum extrema obsidione caderet, regnumq; suum omnino cessaret, ac ipsi ad omnes gentes dispersi suis inimicis ac hostibus perpetuo seruirent. Quæ omnia sicuti scripta sunt post aduentum Saluatoris nostri euenisse

av cōspi/

10 DE PRAEPARATIONE EVANGELICA.

Præterea quis prophetas audiens, post Christi aduentum iudæorū abiectionem, gentium uocationē, aperte dicentes futuram non admirabitur cum uideat res ipsas per doctrinam Saluatoris nostri oraculis ipsorum ad unguem quadrare. Per Saluatorem enim nostrū factum est, ut ex omni genere hominū pene innumerabiles spre-
tis idolis, unius ac ueri dei cognitionem religionemq; susceperint, quod ita futurum dei oracula & per alios prophetas cecinerunt, & per Hieremiam maxime ubi dicitur, Domine deus meus, ad te gē-
tes uenient ab extremis terræ, ac dicēt, q̄ falsa nostri patres idola pos-
federunt, & non erat in ipsis utilitas. Si faciet homo, si ipsi deos, nec
erunt isti dei. Hæc igitur uniuersa fidei nostræ ueritatem astruunt,
nec humana uirtute, sed a deo prædicta, & prophetarū oraculis scri-
pta ostendunt, & ad hæc a multis uarijsq; gentium principibus li-
beros quandoq; futuros homines uaticinant. Itaq; cum omnes gen-
tes antiquitus multi reges ac tyranni urbes fere singulas tenerēt, ac
alijs populis, alijs paucis regerentur, qua ex re bella ubiq; fremebant,
captiuitates, depopulationesq; urbium ac gentium indies fiebant,
plenaque omnia erant seruitute, unde cogebantur urbani simul &
agrestes, ab inuente statim ætate rei militari operam dare, ac semp
& ubiq; per urbem atq; agros armati prodire, continuo christi præ-
sentia de quo scriptū est in diuinis oraculis. Orietur in diebus eius
iustitia & multitudo pacis, & constabunt gladios suos in uomeres,
& lanceas suas in falces, nec eleuabit gens in gentem gladiū, nec ex-
ercebuntur ultra in prælium. Rerum euentus uerba prophetarum
fecutus est. Ac omnis principatum multitudo cessauit, ab Augu-
sto in ipso tempore incarnationis domini nostri Romanorum im-
perio in monarchiam redacto. Ex illo autem tempore usq; ad me-
moriam nostram, nō inuenies ita populos populis oppositos fuisse,
nec gentem ullam in aliam insurrexisse, nec humanam uitam o-
mnium confusiorse uexatam, ut passim prius fieri solebat. Atqui
quom magna non est dignum admiratione si quis ita secum attente
cogitet, cur nam præcis temporibus quādo daemones omnium gen-
tium dominabantur, ac summopere ab omnibus colebantur, tanto
alteri ad alteros furore ab ipsis dijs suis concitati ferebantur, ut nunc
Græcos, nunc ægyptios, nunc Syrios, nunc Romanos inter se bel-
lare

lare ac seipfos destruere, regiones suas incurfibus, ciuitates obfidio/
 nibus delolare uideres, ficut hiftorijs fuis perfpicitur. Simul x̄o atq;
 pijiffima & pacificētiffima Saluatoris noftri doctrina apparuit, mul/
 torum cultus deorum habebatur, bella ceffabant, uniuerfum homi/
 num genus a magnis malis atque periculis requiefcebat. Quod ma/
 ximum ego diuinæ ac ineffabilis fuæ uirtutis fignum dicere nō du/
 bitauerim. At uero ex fua prædicatiōe q̄tum homines profecerint,
 quantamque utilitatem etiā huius uitæ confeçuti, ipsis oculis cer/
 nes fi attenderis, nunquam alias in memoria hominum ab aliquo Il/
 luftri uiro aut populo factum, nifi nunc fuis dumtaxat uerbis, atq;
 doctrina per uniuerfum orbem diffufa, ut omnium iura gentium
 recte, atque humanitus fe habeāt, illa ipfa inq̄ iura, quæ ante aduen/
 tum fuum tetra, foeda, immania erant. Non enim iam Perfæ q̄ eum
 fecuti funt, matres fuas nephandis nuptijs cognofcunt, nō humanis
 uescuntur carnibus, Scythæ quoniam ad eos ufq; prædicatio chri/
 fti peruenit, nec chariffimos falfa religioe impulfi liberos iugulant.
 Hæc certe ac talia pene infinita hominum quondam uitam uexa/
 bant. Maffagetæ ac Derbices propinquos atq; affines fuos, qui fe/
 neçtute confeçiebantur miferimos putaffe traduntur, ac ideo im/
 molatis carnes eorum, quos plurimi fecerant, epulabātur. Tibare/
 ni uiros feniores fuos præcipitare. Hyrcani rapaci generi auium. Caf/
 pij canibus projcere foliti, quæ quidem cuncta religiofiffime prius
 faciebant, nunc uero fola Euangelica uirtute undiq; truculentiffi/
 ma hæc peffis explofa eft. Quod uero minime dij putantur aut in/
 ania & furda fimulachra malefici dæmones in ipsis habitantes, aut
 partes mundi, quæ confpiciuntur, aut mortuorum hominum um/
 bræ, aut quæcunq; animalium nocentiffima, fed pro his omnibus
 una Saluatoris fola doctrina cuncti fimul Græci ac Barbari, qui nō
 ficto animo uerbum Chrifti audierant ad tantum philofophiæ
 perueniffe, ut folum uerū deum/regem ac dominum cœli, & ter/
 re/folis/stellarum, totiusq; mundi creatorem colant atque fequant,
 quotq; cunctis uiribus conantur fic uiuere, ut uel oculos coerceāt, ne
 quid cupiditate tracti turpiter uideāt, fed ab ipfa mente oēm animi
 morbū depellant. Hæc omnia q̄nam modo audebit negare quæfpia
 non effe felicis uite. Aut uero quot non recte parere d̄mino laudāt,
 tantum

tantum a periurio absunt, quoniam ab ipso non esse iurandum au-
 dierunt, sed omni iure iurando abiecto sufficere hominibus. Ita & non
 quodcumque nec in quotidiano sermone inania uelis proferre, sed ita dili-
 genter in omnibus te ipsum custodire, ut nec falsum nec iniuriosum,
 nec turpe in labijs uerbum habeas, quoniam ille dixit, De omni oci-
 oso uerbo rationem dabitis in die iudicij, quae philosophorum uitam
 non excedit. Ad haec etiam quot simul cuncti & innumerabiles ui-
 ri & mulieres, seniores ac pueri, serui & liberi, nobiles atque ignobi-
 les, docti simul atque indocti, in omni ab ortu solis ad occasum loco
 ubi homines habitant, quotidie ferme ad percipiendam disciplinam
 Christi, qua non solum a turpi facinore, uerum etiam a cogitationi-
 bus inhonestis abstinere, quaeque uentrem, ac ea quae sub uentre sunt
 domare docentur confluant, quot uniuersi in diuina piaque discipli-
 na exercentur excelso animo contumelias ferre, nullam ui uindictam
 appetere, iram & appetitum omnem temerarium superare ac uince-
 re, indigentibus de re sua offerre, omnem hominem iure naturae fra-
 tris ac proximi loco diligere. Haec omnia si quis simul collecta consy-
 deret, nonne fatebitur maxima, & sola uere bona cunctis esse homi-
 nibus praedicatione Christi oblata, nec ab alio quam ab ipso potuisse un-
 quam homines huius uitae felicitatem recipere. Illud uero quale ti-
 bi uidetur, quot uniuersum genus hominum non eorum solum, qui
 aliqua humanitate praediti sunt, uerum etiam crudelissimorum &
 in extremis oris terrae habitantium ab immanitate recessit, ac ad opi-
 niones uerae philosophiae inductum est. Quis enim iam immorta-
 lem esse animam non credit. Quis non speret esse apud deum, cum
 naturae concesserimus uirtuti deposita praemia, quibus inducti no-
 stri hanc uitam omnino ita contempserunt, ut priscos & illustres phi-
 losophos mulierculas putes, si ad hos conferas, ludumque puerorum
 non iniuria existimes omnia, quae de contemnenda morte, aut uer-
 bis, aut exemplo prisca philosophi docuerunt, foeminae apud nos at-
 que infantes, uiri que Barbari & indocti, philosophi dicerent, Saluato-
 ris nostri uirtute adiuuante immortalitatis nostrae opinionem re lon-
 ge magis quam uerbis uerum esse comprobarunt, quam magnum etiam illud
 quo omnes gentes non aliunde, quam a doctrina nostri saluatoris prou-
 dentiam dei esse, quae cuncta perspiciat atque gubernet didicerunt.

Nec

Nec est iam aliquis qui nō accēperit sic doctrinam de iustitia & iudicio dei, ut non fateatur caute idcirco uiuendum, ac longe a uitijs esse fugiendum. Sed caput beneficiorum omnium, quæ a Saluatoris prædicatione Christi adepti sumus, facile cognosces, si calamitosam præscæ idolatriæ fraudem, quæ omnes quondam homines demum artibus præmebantur, diligenter animo uolueris. Verè quoniam ita natura fieri compertū est, ut hominum generis rationis non expers, nullam unquā rem aggrediatur, nisi suasionem inductam credat sibi profuturam, nō temere ad nostra confugientes, ac maxime rudiores, quando ad ueram religionem introducimus, fidei remedium adhibemus, hortantes suadentesq; ut de prouidentia dei, de immortalitate animi, de bona uiuendi norma, quæ a spe atq; fide solum dependet, recte sentiant. Nam & medico a quibus cauendum, & quibus utendum consulenti nisi quis credat, parum sibi peritia ipsius conferre poterit: nec plus doctor discipulis, qui non credunt utilitatem quandam a doctrina se consecuturos, nec philosophiæ sectam, ullam quispiam unquam suscipiet nisi antea crediderit comodo sibi futuram. ita diuersa suasionem ac fide ducti, alius Epicureorū attrahit uoluptate, alius cynicæ uitæ duriciem admiratur, alius Platonem præponit, nonnulli Aristotelem, nonnulli Stoicos diligenter sequuntur. Sic artes quoq; alij alias quamuis omnes mediæ sint, meliores honestioresq; sibi utilitate persuasi crediderunt. Itaq; uidebitis rei militaris ab alijs, ab alijs mercaturæ, aut ædificandi studiū esse propositum. Agriculturam alius exercet, ac semen fulcis agrorum commissum & mortuum reuiuiscere posse non desperat. Cur igitur admirantur, cum sic uniuersa uita hominum duobus his, fide & spe gubernetur, si nostra etiam quæ sola animis conducunt multis, fide tantummodo traduntur, qui ratione altiora consequi non possunt. Nonnullis ad fidem ratio quoq; ac doctrinā subtilior communiter. Nunc quoniam breuiter hæc quasi fundamenta iacta sunt, ad primam accusationem respondendum, & qui fuimus quicq; sumus dicendum. Nunquam igitur negaturos sciant qui hæc requirant, Græcos nos esse patrios, primosq; Græciæ demonum cultus tenuisse, quos nunc respicimus atque abominamur, iudaicis attendentes scripturis, a quibus quamuis plurima nostræ religioni consentanea colliga-

colligamus: fatemur tamen caerimonias Iudaeorum uiuendiq; mo-
rem non imitari. Sed non uidebuntur haec aliter nobis recte cofecta,
quali tam ipsa quae a maioribus nostris accepimus, quam Iudaeorum
priscas uirtutes in medium, ut omnibus pateant, protrahamus: sic enim
simul & Euangelicae doctrinae uirtus extabit, si ante oculos omnium
ponemus, a quibus per ipsam erroribus sumus liberati, & ad haec qua
ratione Iudaeorum scripturas admirantes, praesentem eorum uitam
recusamus. Postremo quae ratio euangelij sit, quis proprie atque sin-
cere Christianismus dicatur, quod nec Gentilium nec Iudeorum,
sed noua quaedam ac uera religio ab ipso Saluatoris nomine appel-
lata. Age iam primum omnium priscas ac primas ipsorum Theolo-
gias per singulas usque impraesentiarum uerbis diuulgatas, ac pro-
bas sapientum philosophorum de dijs, de constitutione mundi opi-
niones perspiciamus: hinc enim cognoscemus recte ne ipsa spreui-
mus an non. Scribam autem non mea, sed eorum ipsorum, qui apud
eos studiosissimi rerum humanarum diuinarumq; fuerunt uerba,
ut nemo a nobis commenta ficta atq; narrari fabulam suspicari possit.

De origine mundi secundum Gentiles.

CAPVT III.

Diodorus igit Siculus uir apud Graecos clarissimus, qui
pe qui uniuersam historiam ad unum commodissime cor-
pus collegit, statim incipiens, haec de origine hominum
conscripsit. De prima uero hominum origine, ut a natu-
ralibus & historicis colligitur, binae fuerunt opiniones. Nam alij
cum mundum ingenerabilem atque incorruptibilem putauissent,
genus quoque hominum sempiternum esse asseruerunt, ita nunquam
initium ipsorum fuisse arbitrati sunt. Alij congenerabilem atque cor-
ruptibilem putarint, homines quoque apposite certis temporibus in-
cepisse affirmarunt. Vnam enim ante initium omnium caeli & ter-
rae cunctis simul confusis formam fuisse, postea disseparatis diuisisque
molibus uniuersi ordinem mundi conspectum, aerisque motum ha-
buisse continuum cuius partem quidem igneam ad superiores ascen-
disse partes, sursum sua propter leuitatem natura semper tendente,
qua ex causa Solem ac stellarum multitudinem uolutione totius cir-
cumferri. Partem autem turbidam atque terrestrem una cum humi-
dis